

L'Església Catòlica ha perdut influència en el poble colombià

Els venedors de miracles

El clima de violència que pateix Colòmbia i la pobresa d'una població majoritàriament analfabeta han contribuït al sorgiment en les grans ciutats de les més excèntriques creences i supersticions que generen des dels mitjans de comunicació un nombrós grup de bruixots de dubtosa credibilitat.

Des de l'assassinat del cabdill liberal Jorge Eliecer Gaitán l'any 1949, Colòmbia ha viscut un intens i continu clima de violència social i política. Durant la dècada dels cinquanta els liberals i els conservadors foren protagonistes de l'agitació social, en els anys seixanta i setanta els enfrontaments entre l'exèrcit i els grups guerrillers de tendència maoista, trotskista, albanesa i soviètica convulsaren diverses zones rurals del país. En els darrers deu anys el clima de violència es va estendre als nuclis urbans per la intensa activitat dels grups paramilitars, la guerrilla urbana representada pel M-19, els moviments d'autodefensa als barris populars, les bandes organitzades de segrestadors, els sicaris dels cartells de Medellín i Cali, el mateix exèrcit i la policia. Després de les malalties de cor, la mort per actes violents és la principal causa de mortalitat entre els barons colombians. L'any 1990, quan el terrorisme del narcotràfic va assolir el punt àlgid, Colòmbia era el país més violent del món després del Líban.

Si a aquesta dramàtica situació afegim la fam, l'analfabetisme, la mortalitat infantil, la manca de salubritat que genera la pobresa en què viu la majoria de la població d'aquest país sud-americà, el panorama no pot ser més desolador. Per tal de fugir de la dura realitat quotidiana i de la manca absoluta de perspectives de futur, el poble colombià intenta desesperadament trobar solucions miraculoses als seus problemes diaris. En un país de forta tradició religiosa, l'Església Catòlica ha perdut part de la seua considerable influència durant els últims anys i ja no dona l'ajuda moral i el consol necessari que demana el seu poble per a poder suportar els nombrosos patiments.

Durant els últims quinze anys el país ha patit una veritable epidèmia d'il·luminats, metges invisibles, curanderos, endevinaires, bruixots professionals, sectes reli-

gioses, cercles esotèrics i societats ocultistes que tenen una forta presència en la premsa populista i que arriben inclús a tenir els seus programes de ràdio i televisió. Les divinitats d'origen veneçolà –José Gregorio Hernández, el Negro Felipe i la Princesa María Lionza–, la bruixa Regina de Liska, l'Indio Amazónico de Colòmbia, la Gran Hermandad Llanera, el Ciego de Oro, el Gran Maestro Monsegu o el popular Ekeko bolivià són alguns dels principals protagonistes d'aquest peculiar i fraudulent món de la màgia que en pocs anys s'ha transformat en un dels més pròs-

pers i rendibles negocis. Darrere de cadascuna de les figures de la bruixeria hi ha tot un entramat comercial que es dedica a promoure productes tan disbaratats com els perfums magnètics, les locions afrodisíacques, els elixirs rejuvenidors, els talismans de la sort, les figurilles i retrats de nombrosos sants populars, els devocionaris i llibrets d'oracions, i els exòtics animals dissecats que són emprats com a amulets protectors. Moltes d'aquestes supersticions i devocions tenen el seu origen en les diverses cultures màgiques dels indígenes i de la població negra de les cos-

tes atlàntica i pacífica però la gran majoria són producte de la imaginació i el sentit comercial d'un grapat d'habilitosos estafadors i xarlatans professionals.

UNA BRUIXA AL PARLAMENT

Des dels temps de Goyenche, l'etern aspirant a la presidència de la República que prometia asfaltar completament els 1.500 km. del Riu Magdalena i posar una immensa cúpula de cristall sobre Bogotà per evitar les catastròfiques inundacions que provocava la pluja durant la dècada dels cinquanta, no hi havia hagut un candidat presidencial tan excèntric com la popular bruixa Regina de Liska, presidenta del Movimiento Metapolítico Nacional i un dels personatges més perillosament carismàtics de la nova classe política colombiana. Coneguda en un principi com Regina Once, el seu número de la sort, aquesta enigmàtica dona d'origen presumiblement esclau, es va donar a conèixer en els anys setanta a través d'un programa de televisió on realitzava setmanalment exercicis de meditació, consulta astrològica i curacions en directe. L'èxit assolit de forma immediata la va animar a crear una xarxa de gabinets parapsicològics per atendre la seua creixent clientela i comercialitzar els seus productes miraculosos.

Regina de Liska ha estat sempre una bruixa multidisciplinar que ha emprat tota classe de mètodes màgics com la quiromància, l'espiritisme, la curació per les mans o la lectura del tarot per a resoldre qualsevol tipus de problema sentimental, econòmic o de salut. Convençuda de l'eficàcia dels seus poders, va entrar en política en un moment en què el desprestigi dels partits polítics tradicionals, que han governat Colòmbia des de la seua independència, era notori. El lema publicitari de la seua campanya electoral no podia ser més indicat: "Regina barre la corrupció". Els cartells publicitaris de la bruixa escombrant els polítics amb la seua granera màgica van tenir un gran impacte entre una població cansada de les promeses sempre incomplides dels polítics. En un país on la compra de vots per part dels cacics locals ha estat sempre una pràctica generalitzada, Regina fou la primera a fer exactament el contrari i vendre els seus vots. Malgrat les pressions i protestes de la classe política tradicional, la bruixa va obtenir el seu escon al Parlament gràcies a la comercialització dels vots magnetitzats que proporcionaven al voltant una influència positiva per un llarg període de temps.

En els últims anys, Regina ha perdut bo-

na part del suport de l'electorat possiblement perquè no ha pogut escombrar la corrupció i ha canviat la seua granera per un Mercedes Benz blindat que va rebre com a generosa donació dels seus incondicionals.

JOSÉ GREGORIO HERNÁNDEZ,
METGE INVISIBLE

La deficient assistència mèdica i sanitària de l'estat ha contribuït que el poble intente resoldre els seus problemes de salut amb els curanderos tradicionals o en les consultes dels múltiples representants en la terra del metge invisible José Gregorio Hernández. Aquest piadós metge veneçolà de principis de segle va realitzar, segons la tradició popular, nombroses curacions entre els desvalguts abans de morir i convertir-se en un esperit benefactor. La devoció pel metge dels pobres no ha fet més que augmentar per tot Sud-amèrica al llarg del segle. Alguns sectors de l'església veneçolana fa més de quaranta anys que intenten aconseguir la beatificació de José Gregorio Hernández. Les estatuetses i quadres del "Siervo de Dios", apel·latiu pel qual també és conegut, es venen en les tendes de bruixeria i en les mateixes esglésies. L'enigmàtica figura d'aquest home de rostre impassible, amb bigoti, capell i vestit negre ocupa un lloc privilegiat en el santoral popular al costat del Divino Niño, la Mano Poderosa, la Virgen del Carmen, San Martín de Porres o Santa Helena.

Les miraculoses intervencions de José Gregorio es realitzen a través d'un mitjà posseït pel seu esperit que practica la curació per les mans en una cerimònia esgarriant per als més escèptics. En els últims anys han sorgit noves divinitats d'origen veneçolà com el Negro Felipe o la Princesa Maria Lionza per tal de descarregar de treball aquest incansable i ubic metge.

Les autoritats sanitàries han manifestat la preocupació per l'incontrolable fenomen dels metges invisibles, però no han trobat encara la manera de desarticular aquesta immensa xarxa de consultoris de José Gregorio regentats per espavilats re-meiers i mèdiums sense escrúpols.

ELS BRUIXOTS DE LA SELVA

Al costat dels reportatges dels regnats de bellesa o de les darreres matances de pa-

El poble intenta resoldre els seus problemes de salut amb els curanderos.

RAFA GIL

En els últims anys han sorgit noves divinitats d'origen veneçolà com el Negro Felipe.

RAFA GIL

ramilitars, s'anuncien en les pàgines de la premsa sensacionalista un nombrós grup de bruixots emigrats a la ciutat des de les zones selvàtiques de la conca amazònica i de l'O-rinoco. Fa un parell d'anys, la cacica amazònica imara oferia els seus serveis en el truculent periòdic *l'Espacio* així: "Jo voler ajudar home blanc i dona cara-pàl·lida, Cacica estar contenta en Gran Ciutat perquè poder traure malefics, fer venir ésser volgut, arranjat negocis, conjure, rese, lligaments llarga distància. Jo invitar germà blanc asseure's cuir de tigre. Cuir de tigre donar poder. Cuir de tigre ser dels meus avantpassats". Resulta un tant sospitosos que la forma de parlar i els exòtics plumatges i vestits d'aquests bruixots siguin tan pareguts als dels pells-roges de les pel·lícules de vaquers. Les estrambòtiques i espectaculars cerimònies de l'Indio Tucuari, el Gran Cacique Tairobi, l'Indio Rondín o la India María, tampoc s'ajusten massa als veritaders rituals màgics de les regions selvàtiques.

El més conegut dels seus embruixaments és sens dubte el lligament o retorn de l'ésser volgut, un anacrònic ritual inspirat en el vudú i en la màgia negra tradicional que és molt sol·licitat per les mares solteres i les esposes abandonades que volen recuperar els seus irresponsables marits.

La figura més coneguda i veterana dels bruixots indígenes emigrats a la gran ciutat és l'Indio Amazónico de Colombia, un venerable cacic que té el consultori i la botiga de productes màgics en una cèntrica avinguda de Santafé de Bogotá. Com si es tractara del papa, l'Indio Amazónico concedeix audiències i realitza curacions col·lectives o individuals. Un grup de dependents disfressades d'indies sioux atenen els visitants, que poden comprar els més extravagants productes, des d'amulets indígenes o beuratges afrodisíacs fins a animals salvatges dissecats, com *chiguirós*, boes, iguanes o caimans.

L'Indio Amazónico ha estat l'introduïdor en Colòmbia del popular Ekeko Quitavicios, una estatueta bastant grotesca que representa un somrient indígena bolivià carregat de bossetes de raïm, sucre, arròs i dacs. El simpàtic amulet és molt utilitzat per les desesperades mares dels joves amb problemes de delinqüència, alcohol o drogues per tal d'allunyar-los del plaers peril·losos. L'Ekeko també pot ser efectiu per a deixar de fumar, curar la infidelitat o les

Els elixirs d'amor i els perfums magnètics són els productes més venuts. RAFA GIL

poques ganes de treballar. Però són els elixirs d'amor i els perfums magnètics com l'Amansa guapos, Sominio de amor, Sigame joven, Amame siempre, Pega pega, Ven conmigo o Hora íntima, els productes més venuts en el concurs Templo de la Salud de l'Indio Amazónico.

ELS ESPERITS DELS LLANOS

De la immensa i solitària regió ramadera a l'oest del país, coneguda com els Llanos Orientales, han emigrat també tota una colla de bruixots que diuen ser portadors de poders sobrenaturals conferits per les divinitats pròpies de la seua terra com la Llorona, el Moján, el Puto Erizo, la Patasola, el Bracamonte, el Patetarro, la Madremonte o el Patas. El més popular de tots aquests bruixots és el Ciego de Oro, que en el seu programa diari en Radio Sutatenza narra fins fa poc les extraordinàries històries de les criatures mitològiques dels Llanos. Alguns d'aquests éssers, com la Patasola, el Moján o la Madremonte són divinitats protectores dels rius i dels vaquers de la regió. La influència negativa d'altres personatges màgics com la sinistra i patètica Llorona, que plorant assassina als homes en les nits de lluna plena, o el Patetarro que amb les seues secrecions purulentes infecta les aigües dels rius, s'estén a les grans ciutats, segons adverteix el Ciego de Oro. Contra les seues demoníques influències hi ha tota una sèrie d'amulets i talismans com la Gran Cruz Llanera o el Buho de Oro en Agua que també poden ser emprats contra la impotència o la in-

Hi ha tota una sèrie d'amulets i talismans. RAFA GIL

La lluita per captar l'atenció d'un poble necessitat de miracles continua. RAFA GIL

fidelitat. Després d'haver rebut nombroses demandes judicials, el popular consultori radiofònic del Ciego de Oro fou suspès per les autoritats, que dubtaven de la credibilitat de les seues històries i de l'eficàcia de les seues receptes i amulets.

La mateixa sort tingué el programa de la Gran Confraternidad Llanera en el qual s'invocaven els esperits dels Llanos per a curar en directe les malalties més paoroses i irremeiables dels que telefonaven. Aquesta organització ha hagut de traslladar el seu consultori a les pàgines de la sensacionalista revista *Vea* que anuncia també altres bruixots dels Llanos Orientales com Rauxan, el Hermano Luís Alfonsín o Rodrigo Alfredo i la seua Organització Brayan Internacional.

Tota aquesta depuració de bruixots en

la ràdio ha beneficiat fonamentalment els programes dels predicadors evangelistes, que han incrementat la seua audiència i la virulència del seu missatge redemptor. Però la lluita per captar l'atenció d'un poble necessitat de miracles i de falses il·lusions continua.

No hauria pogut imaginar mai Gabriel García Márquez quan escrivia el relat fantàstic *Blacaman el buen vendedor de Milagros*, que la realitat podria superar tan àmpliament la ficció. El fabulós personatge creat per l'escriptor amb la fantasmagòrica figura del metge invisible José Gregorio Hernández.

Lluç Soler